

Prospective studies of the evolution of Middle English semantic system, in particular multi-aspect analyses of structural and functional properties of lexical units in different periods of their development, can be based on the results of our investigation as a part of integrative description of the impact of extraneous factors upon the functioning of the vocabulary viewed in the diachronic aspect.

Mykola ZYOMRYA

(Drohobycz, Ukraina)

Magdalena PLUSKOTA

(Częstochowa, Polska)

Ivan ZYOMRYA

(Użhorod, Ukraina)

KONCEPT PAMIĘCI: ZNAKI CZASU PRZEZ PRYZMAT WSPÓŁCZESNEJ RECEPCJI

Wydanie książki dr. Ryszarda Stefaniaka pt. «Cmentarz Obrońców Lwowa. Powstanie – Zniszczenie – Odbudowa» (Częstochowa, 2023) [2] jest zasadne przede wszystkim ze względu na aktualizację i utwalenie kulturowej pamięci oraz zachowanie jej międzynarodowego znaczenia w kontekście ukraińsko-polskiej pogranicza. Pod tym względem godna uwagi jest także jego inna praca, wydana w języku ukraińskim i polskim, bezpośrednio związana z Ukrainą: «Wybitni Ukraińcy» (Częstochowa, 2023) [3].

W dziele «Pamięć i tożsamość» Jan Paweł II zawarł słowa, wskazujące, iż «ludźkość jest powołana do wychodzenia poza granicę śmierci i poza granicę przemijających wieków». Słowa te uczą, że «całym sobą płaci się za wolność» i zaświadcza, że «wolność jest droższa niż życie!».

Prawda ta zdaje się wpisywać w niepodległościowe dążenia Rzeczypospolitej i wybrzmiewać jak narodowy testament dla wszystkich pokoleń, odwiecznie brzmiący: «Z nadzieją czy przeciw nadziei, ale z prawdą i z Bogiem! W tym nasza moc ... !» (Eliza Orzeszkowa). Jest w formie «Cmentarza Obrońców Lwowa – Ołtarza Ojczyzny» – świadectwo dopełnionej przysięgi wojskowej, znak wierności Rzeczypospolitej, a jednocześnie symboliczna tożsamość z każdą żołnierską mogiłą i wojennymi nekropoliami z tylu bitew w naszych tysiącletnich dziejach.

Wzniesiony dla apoteozy Ofiary i Bohaterstwa wyrasta z czynów znanych lub bezimiennych. Cmentarz Obrońców Lwowa to świadectwo moralnych praw narodu do bicia wolnym, do życia w państwie suwerennym.

Publikacja autorstwa dra Ryszarda Stefaniaka, zatytułowana «Cmentarz Obrońców Lwowa. Powstanie – Zniszczenie – Odbudowa» stanowi istotne wydarzenie historyczno-naukowe.

Limitowana seria wydawnicza służy nieśmiertelnieniu pamięci «niestrudzonych bojowników polskiej sprawy, gorliwych w służbie Ojczyzny», «przedstawicieli generacji, która stała na straży polskiej tożsamości narodowej».

Dzieło uwydatnia ważny wymiar formacyjnego oddziaływania, umożliwia odniesienie tak do przestrzeni historycznej, jak i współczesnej. Zarówno w dawnych, jak i odkrywanych na nowo faktach, sylwetkach, naukowych refleksjach dostrzega się ważny aspekt polskiej

historii – to koncepcja patriotyzmu wyrastająca z idei lwowskich Orłąt, wymowy Grobu Nieznanego Żołnierza, z autorytetów Generałów Drugiej Rzeczypospolitej.

Dnia 2 listopada 1925 pod kolumnadą Pałacu Saskiego w Warszawie odsłonięto Grób Nieznanego Żołnierza. Dwa lata wcześniej na polecenie prezydenta Stanisława Wojciechowskiego powołano Tymczasowy Komitet Organizacyjny Budowy Pomnika. W symbolicznym grobie pochowano nieznanego czterastoletniego obrońcę Lwowa. Trumnę z ciałem, które miało spocząć pod arkadą, wskazała Jadwiga Zarugiewiczowa, matka Konstantego Zarugiewicza, walczącego w oddziałach orłąt lwowskich, poległego w bitwie pod Zadwórzem, gdzie trzysta polskich żołnierzy broniło Lwowa przed bolszewicką Armią Konną Budionnego. W krwawej walce prawie wszyscy zginęli, ale Lwów ocalał. Bitwa ta w latach międzywojennych zyskała miano polskich Termopil.

Przy pomniku nazwanym «kamiennym wspomnieniem» – «grobem – olbrzymem wielkiej, tysiącnej gromady» – cały czas płonie wieczny ogień oraz trzymana jest warta honorowa.

Nie sposób nie przywołać w tym miejscu słów gen. Romana Abrahama – bohatera wojny polsko-bolszewickiej pod Zadwórzem, wygłoszonych w dniu 2 listopada 1975 r. w kościele OO Paulinów w Warszawie, podczas odsłonięcia i poświęcenia tablicy Pamięci Narodowej ku czci Nieznanego Żołnierza – Lwowskiego Orłęcia, w 50. rocznicę złożenia Jego zwłok w warszawskim Panteonie Chwały Narodu Polskiego. Mówił On o tych, co z dumą za Ojczyznę giną, o polskim żołnierzu, co padł w obronie Lwowa, skrwawioną czaszką uderzając o bruk zawsze wiernego miasta, o Tym, który «wsiał w ziemię razem z imieniem, leżąc w chwale najwyższej bez imienia i chwały».

Podczas jubileuszowych obchodów 90. Rocznicy Grobu Nieznanego Żołnierza: «grobu – symbolu najwyższej miary», powstałego «na wieczną chwałę Imienia Polskiego, w hołdzie dla Bohaterstwa, które nie potrzebuje nazwiska, aby być najwyższej czci godnym», «grobu – pomnika anonimowego poświęcenia życia za ojczyznę» przypomniany został pamiętny dzień 2 czerwca 1979 r., kiedy to papież – Polak przykleknął wraz z Prymasem Polski, kard. Stefanem Wyszyńskim przy Grobie Nieznanego Żołnierza «by oddać cześć każdemu ziarnu, które padając w ziemię i obumierając w niej – przynosi owoc».

Wówczas także padły pamiętne papieskie słowa wyrażające prawdę, że «dzieje Ojczyzny pisane są przez Grób Nieznanego Żołnierza»: «W dziejach Polski dawnych i współczesnych – Grób Nieznanego Żołnierza znajduje szczególne pokrycie. Szczególne uzasadnienie. Na ilu to miejscach ziemi ojczystej – mówił wówczas papież – padal ten żołnierz. Na ilu miejscach Europy i świata przemawiał swoją śmiercią, że nie może być Europy sprawiedliwej bez Polski niepodległej na jej mapie? Na ilu polach walk świadczył o prawach człowieka wpisanych głęboko w nienaruszalne prawa narodu ginąc «za wolność naszą i waszą». «Gdzie są ich groby, Polsko? – pytał świadomy wagi tego problemu i odpowiadał słowami młodopolskiego poety Artura Oppmana: «Gdzie ich nie ma ... Ty wiesz najlepiej [Polsko] i Bóg wie na niebie».

Wszecobecna w naukowo-historycznym przekazie dra Ryszarda Stefaniaka idea ducha polskości, intensyfikuje się w częściach poświęconych budowie Cmentarza Orłąt oraz losom owej nekropolii w czasie sowiecko-niemieckiej okupacji. Kolejne rozdziały książki stają się zapisem życia Ojczyźnie poświęconego. W przestrzeni autorskiego

działa stajemy pośród Tych, którzy spoczęli w katakumbach, pochowanych na Cmentarzu Obrońców Lwowa.

Dzieło nie stanowi jedynie syntezy, opartej na dokumentach odnoszących się do spisów pochowanych na Cmentarzu Obrońców Lwowa, czy opracowaniach analitycznych, poświęconych chociażby budowaniu ukraińskiej tożsamości wokół obrony Lwowa w 1918 roku. Szczególnym walorem dzieła jest prezentacja tekstów źródłowych – dokumentów, zdjęć, wykazów.

Publikacja spleta z wiodącym nurtem tematycznym dziejowe losy generałów II Rzeczypospolitej, zakorzenione w lwowskiej tradycji narodu – Mieczysława Boruty-Spiechowicza i Romana Abrahama, «którzy na Jasnej Górze organizowali spektakularne w okresie Polski Ludowej, manifestacje polskości w obronie żołnierskiego honoru i tradycji oręża polskiego».

Koncepcja dzieła zakłada wyeksponowanie zaangażowanych w służbę na rzecz utrwalania pamięci narodu, «świadków i kustoszy» chwały Rzeczypospolitej, odzwierciedlonej w życiu i dziele Postaci, osławionych wymiarem najpełniejszego patriotyzmu. Wyraźnym zamierzeniem autorskim stało się uwydatnienie źródeł – szeroko rozumianych tekstów źródłowych, pozostawionych bez ocen i subiektywnych komentarzy. Przyjęty układ pracy uwydatnia logikę prezentacji poszczególnych partii tematycznych. Cennym uzupełnieniem przekazu słownego stają się ilustracje o charakterze archiwalnym.

Nie sposób nie dostrzec wagi biograficznych odnośników, utrwalonych w przypisach, odnoszących się do sylwetek generałów: M. Boruty-Spiechowicza, R. Abrahama. Autor świadomie udziela głosu świadkom i uczestnikom lub nawet więcej – staje się ich głosem.

Spoiwem, łączącym walory publikacji, warunkujące jej prestiż oraz wysoki merytoryczny i edytorski poziom jest autentyczna miłość polskich dziejów i przywiązanie do wartości narodowych. Spoiwem, ze szczególną wrażliwością przez Autora eksponowanym w powyższej publikacji, jest uniwersalizm i ponadczasowość problemów, ujętych z precyzją i szczególną empatią historyka – miłośnika Kresów Wschodnich: «Dwa narody, polski i ukraiński, przez tyle wieków w najbliższym sąsiedztwie i w stosunkach najbliższych ze sobą żyjące mogły i muszą prędzej czy później dojść do wzajemnego porozumienia».

Dzięki swej niezwyklej pracy i poświęceniu, Pan dr Ryszard Stefaniak wpisał się na trwałe w historię polsko-ukraińskich stosunków, pozostawiając niezatarte ślady i wniesienie istotnego wkładu w zrozumienie oraz dialog między naszymi narodami [1].

LITERATURA

1. Ryszard Stefaniak – Doctor Honoris Causa Instytutu Gospodarki Regionalnej i Ekonomii w Kirowohradzie / Pod red.: prof. M. Zymomrya, prof. I. Dobrianskyj. Kropywnycki-Drohobycz-Użhorod 2023.

2. Stefaniak R. Cmentarz Obrońców Lwowa. Powstanie – Zniszczenie – Odbudowa. Częstochowa, 2023.

3. Wybitni Ukraińcy. Międzynarodowy Konkurs Historyczno-Literacki / Red.: R. Stefaniak, M. Tarchanyn. Częstochowa, 2023.